

CẢN TRỌNG TRONG GIAO DỊCH QUỐC TẾ - BÀI HỌC TỪ VỤ LỪA ĐẢO 100 CONTAINER HẠT ĐIỀU

Tính đến thời điểm hiện tại, Việt Nam đã ký kết tổng cộng 15 Hiệp định Thương mại Tự do (FTA), giúp mở ra cánh cửa gia nhập vào các thị trường rộng lớn chưa từng có, từ đó tạo tiền đề vững chắc cho tăng trưởng xuất khẩu của Việt Nam. Tuy nhiên, bên cạnh những cơ hội hấp dẫn, doanh nghiệp Việt cũng phải đối mặt với không ít rủi ro khi tham gia giao dịch thương mại với đối tác nước ngoài.

Trên thực tế, những vụ lừa gạt trong mua bán hàng hóa qua biên giới không phải là tình huống hiếm gặp đối với các doanh nghiệp Việt Nam. Hiện tượng này được diễn ra dưới nhiều hình thức và rất khó lường, thường xuyên được Bộ Công Thương và Thương vụ Việt Nam tại các thị trường cảnh báo. Tuy nhiên, với tâm lý chủ quan và sự thiếu hiểu biết trong giao dịch ngoài biên giới, nhiều doanh nghiệp Việt vẫn tiếp tục trở thành nạn nhân của những kẻ lừa đảo mang tầm cỡ quốc tế. Trong đó, bài học từ vụ lừa đảo 100 container hạt điều với trị giá hơn 20 triệu USD mới xảy ra trong thời gian gần đây là một ví dụ điển hình.

Nhìn lại vụ việc 100 container hạt điều xuất khẩu

Ngày 8/3/2022, Hiệp hội Điều Việt Nam (VINACAS) đã gửi công văn hỏa tốc đến Đại sứ quán, Thương vụ Việt Nam tại Italia và các cơ quan liên quan đề nghị hỗ trợ khẩn cấp và tìm cách giải quyết 100 container hạt điều xuất khẩu sang EU bị lừa đảo và có nguy cơ mất hàng.

Trong vụ việc, các doanh nghiệp Việt Nam đã ký kết hợp đồng bán 100 container hạt điều tương đương 20 triệu USD sang Thổ Nhĩ Kỳ và Italia thông qua công ty môi giới Kim Hạnh Việt. Phương thức thanh toán trong hợp đồng là “Nhờ thu kèm chứng từ (D/P)”. Cụ thể, sau khi hoàn thành thủ tục và chuẩn bị xong bộ chứng từ, doanh nghiệp sẽ chuyển chứng từ cho ngân hàng tại đầu Việt Nam, sau đó ngân hàng Việt Nam sẽ chuyển phát nhanh bộ chứng từ này cho ngân hàng của nhà nhập khẩu. Sau khi người mua tiến hành thanh toán cho ngân hàng nước nhập khẩu sẽ nhận được bộ chứng từ gốc để nhận hàng tại cảng. Cuối cùng ngân hàng nhập khẩu sẽ tiến hành chuyển tiền cho ngân hàng phía Việt Nam.

Vấn đề bắt đầu phát sinh khi doanh nghiệp tiến hành gửi các lô container đầu tiên cùng với bộ chứng từ. Trong quá trình ngân hàng Việt Nam gửi hồ sơ nhờ thu tới ngân hàng Thổ Nhĩ Kỳ của bên mua theo hướng dẫn, số SWIFT của ngân hàng bên mua (mã riêng của từng ngân hàng được sử dụng trong các giao dịch liên ngân hàng trên toàn cầu) có thay đổi, thể hiện sự không nhất quán trong ngân hàng của người mua. Tiếp đó, sau khi Ngân hàng được cho là của người mua nhận được bộ chứng từ gốc, đã thông báo người mua không phải khách hàng của họ và trả lại bộ chứng từ, nhưng không nói rõ là trả theo hình thức nào. Ngân hàng phía Việt Nam đã liên tục liên hệ nhiều lần nhưng không nhận được câu trả lời. Còn đối với hồ sơ nhờ thu gửi đến Italia, ngân hàng tại đây thông báo họ đã nhận được bộ chứng từ nhưng chỉ là bản sao chứ không phải bản gốc. Như vậy, doanh nghiệp Việt Nam xuất khẩu điều sang hai thị trường này không biết bộ chứng từ gốc đang ở đâu, và phải đối mặt với khả năng bị mất trắng một số container bởi bất kỳ ai sở hữu bộ chứng từ gốc đều có thể đến hãng tàu để nhận hàng.

Ngay khi nhận được thông tin và xét thấy có dấu hiệu lừa đảo, Hiệp hội Điều Việt Nam đã phối hợp với Đại sứ quán, Thương vụ Việt Nam cùng những cơ quan liên quan đã nỗ lực đàm phán, khiếu nại để giảm thiệt hại tối đa cho doanh nghiệp qua các phương án (i) dừng lại ngay các container chưa giao hàng; (ii) dừng vận chuyển và cho quay trở lại các container đang quá cảnh tại cảng Singapore, đồng thời đề nghị đơn vị chuyển phát chứng từ không giao chứng từ đến ngân hàng người mua mà trả lại doanh nghiệp Việt Nam; (iii) lấy lại quyền sở hữu với các container bị mất chứng từ gốc, đem về Việt Nam hoặc bán cho các khách hàng lân cận có nhu cầu. Nhận được sự hỗ trợ tích cực, đến ngày 16/6/2022, doanh nghiệp Việt Nam đã giành lại quyền kiểm soát đối với toàn bộ 100 container, và chỉ mất một phần thiệt hại về chi phí lưu kho, vận chuyển, giải phóng hàng giá rẻ, ít hơn nhiều so với thiệt hại dự kiến.

Những bài học đắt giá

Dù đã được hỗ trợ và kết thúc với thiệt hại không quá lớn, nhưng vụ việc nói trên đã để lại nhiều kinh nghiệm và bài học giá trị cho doanh nghiệp Việt khi tiến hành hoạt động trao đổi, mua bán hàng hóa với các đối tác nước ngoài.

■ Cần trọng trong tìm hiểu đối tác xuất khẩu

Trong vụ lừa đảo 100 container hạt điều, 5 doanh nghiệp Italia ký hợp đồng mua điều với Việt Nam đều là những doanh nghiệp rất nhỏ, có đăng ký kinh doanh nhưng khi tìm hiểu kỹ lại không thể tìm được chủ của các doanh nghiệp này, có doanh nghiệp thì đã 10 năm không hoạt động... cho thấy rủi ro đã tiềm ẩn từ đầu ngay khi kết nối với đối tác. Bên cạnh đó, sai lầm của các doanh nghiệp Việt Nam là quá tin tưởng vào công ty môi giới. Công ty môi giới Kim Hạnh Việt trước đó đã thành công giúp doanh nghiệp xuất khẩu được một số lô hàng hạt điều, nên được doanh nghiệp hoàn toàn đặt niềm tin và chủ quan không xác minh lại đối tác xuất khẩu. Cụ thể, tất cả các hợp đồng đều ký kết qua môi giới mà không hề liên lạc trực tiếp với người mua thật sự, dẫn đến việc thiếu thông tin để giải quyết khi có vấn đề xảy ra.

Như vậy, có thể thấy việc trực tiếp xác minh thông tin khách hàng là công việc cần triển khai đầu tiên, đặc biệt quan trọng đối với doanh nghiệp Việt Nam khi có giao kết hợp đồng với các đối tác nước ngoài. Thêm vào đó, khi có giao dịch thông qua môi giới, doanh nghiệp không nên quá ỷ lại mà luôn cần yêu cầu bên môi giới cung cấp địa chỉ, thông tin liên hệ của người mua để có thể xác minh trực tiếp dù hai bên đã có quan hệ tin tưởng đến đâu. Đối với các hợp đồng có giá trị lớn, doanh nghiệp thậm chí cần cử người sang nước đối tác để gặp trực tiếp đối tác đàm phán, trao đổi...

Ông Vũ Bá Phú, Cục trưởng Cục xúc tiến thương mại cho rằng các hoạt động lừa đảo tương đối phổ biến trong giao dịch thương mại quốc tế, dù với bất cứ thị trường nào. Do đó, doanh nghiệp Việt Nam cần chủ động nghiên cứu thông tin kỹ lưỡng trong các thương vụ qua biên giới của mình, nếu thấy vấn đề gì chưa chắc chắn cần liên hệ trực tiếp tới thương vụ Việt Nam tại các nước thị trường để thẩm định thông tin, đồng thời khuyến khích thuê công ty tư vấn để thẩm tra hợp đồng, giảm thiểu tối đa rủi ro có thể xảy ra.

■ Lựa chọn phương thức thanh toán phù hợp, an toàn

Phương thức thanh toán trong giao dịch thương mại quốc tế tương đối đa dạng để hỗ trợ từng nhu cầu cụ thể của các bên giao kết hợp đồng. Mỗi phương thức thanh toán đều có ưu điểm và nhược điểm riêng, do đó, doanh nghiệp Việt Nam cần nghiên cứu và chủ động lựa chọn phương thức thanh toán phù hợp, nhưng phải có tính an toàn cao, đảm bảo được lợi ích của mình trong thương mại quốc tế.

Trong vụ việc lừa đảo 100 container hạt điều, các doanh nghiệp Việt đã thực hiện hợp đồng với phương thức Nhờ thu kèm chứng từ (D/P). Đây là phương thức thanh toán phổ biến nhất trong xuất nhập khẩu hàng hóa với những ưu điểm nổi bật như thủ tục đơn giản, nhanh và tốn ít chi phí. Tuy nhiên, phương thức này lại tiềm ẩn rủi ro tương đối cao do không yêu cầu người mua phải ký quỹ tại ngân hàng. Bởi vậy, bên mua có khả năng chiếm đoạt bộ chứng từ gốc để nhận hàng mà không cần thanh toán bất cứ khoản tiền nào cho người bán, như trường hợp đã xảy ra đối với doanh nghiệp điều Việt Nam.

Trên thực tế, với những đối tác quốc tế, đặc biệt là các đối tác làm ăn lần đầu, doanh nghiệp nên chọn các phương thức thanh toán an toàn hơn như L/C (thư tín dụng), hoặc yêu cầu đặt cọc tối thiểu đối với hợp đồng có giá trị lớn. Vì khi yêu cầu đặt cọc hoặc xuất L/C, người mua phải cung cấp thông tin về mã số thuế, tài khoản ngân hàng, người đại diện... với nhiều căn cứ xác minh đáng tin cậy hơn, giảm bớt rủi ro trong thanh toán.

■ *Hành động kịp thời, nhanh chóng khi sự cố phát sinh*

Trên thực tế, nhiều trường hợp doanh nghiệp có sự tìm hiểu kỹ càng về đối tác xuất nhập khẩu cũng như lựa chọn các phương thức thanh toán phù hợp nhưng vẫn gặp phải rủi ro do các phương thức lừa đảo quốc tế ngày càng phát triển tinh vi. Do vậy, doanh nghiệp cần chuẩn bị sẵn các phương án dự phòng cho trường hợp phát sinh sự cố để kịp thời hành động nhanh chóng, giảm thiểu tối đa thiệt hại có thể xảy ra.

Trong vụ việc lần này, sau khi nhận thấy được dấu hiệu bị lừa đảo, một số doanh nghiệp chế biến, xuất khẩu điều đã gửi "Đơn kêu cứu" đến Hiệp hội Điều Việt Nam (VINACAS). Ngay lập tức, VINACAS đã gửi công văn hỏa tốc đến Đại sứ quán, Thương vụ Việt Nam tại Italia cùng các bộ, ngành liên quan để đề nghị hỗ trợ khẩn cấp. Ngay sau khi nhận được thông tin từ phía Việt Nam, Đại sứ quán và Thương vụ Việt Nam tại Italia đã nhanh chóng vào cuộc, xác minh, sau đó lập tức làm việc với các cơ quan có thẩm quyền và hãng tàu tại đây, đề nghị áp dụng các biện pháp khẩn cấp, tạm giữ lại các container hạt điều từ Việt Nam đang nằm tại cảng và sẽ cập cảng, không giải phóng hàng ngay cả khi người nhận xuất trình vận đơn gốc. Trong nước, Bộ Công Thương cũng thành lập một tổ đặc trách, bao gồm cán bộ các Cục, Vụ liên quan trong Bộ để trao đổi thường xuyên với Hiệp hội, đơn vị và các doanh nghiệp liên quan nhằm hỗ trợ doanh nghiệp và có hướng xử lý kịp thời trong các bước giải quyết tiếp theo.

Có thể thấy, nhờ những thông tin kịp thời từ phía các doanh nghiệp, Hiệp hội ngay sau khi phát sinh sự cố cùng sự vào cuộc và hỗ trợ mạnh mẽ từ phía Đại sứ quán, Thương vụ Việt Nam tại Italia và các cơ quan liên quan, vụ việc đã được giải quyết nhanh chóng chỉ trong vòng hơn 3 tháng, giảm thiểu được tối đa thiệt hại cho doanh nghiệp. Đây sẽ trở thành một bài học kinh nghiệm hữu ích cho tất cả các doanh nghiệp Việt Nam tham gia vào thương mại quốc tế trong việc kêu gọi hỗ trợ từ các hiệp hội, đơn vị liên quan khi vướng phải rắc rối quy mô lớn trong hoạt động xuất nhập khẩu.

